

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/dla-mediow/dodatki-historyczne-do/9866,Trudna-droga-do-pojednania-Niemcy-w-Polsce-1945-1990.html>
27.02.2026, 10:27

Trudna droga do pojednania. Niemcy w Polsce 1945-1990

28.11.2013

Rok 1945 to moment nowego otwarcia w dziejach polsko-niemieckich relacji. Rok ten kończył lata zbrodniczej okupacji ziem polskich przez Niemców, której jednym z efektów było powszechne postrzeganie narodu niemieckiego jako zbrodniarzy i śmiertelnych wrogów. Zarazem rok ten rozpoczynał nowy rozdział historii Polski jako kraju w trzeciej części złożonego z dawnych niemieckich terenów. Nie tylko kamienie w tych powojennych latach mówiły po niemiecku. Pozostało wszak w nowej Polsce kilka milionów etnicznych Niemców i wielu przedstawicieli społeczności pogranicza, takich jak Mazurzy, Warmiacy czy Górnoślązacy, dawnych obywateli Rzeszy, kulturowo i językowo zbliżonych do Niemców. Te dwie grupy stanowiły dwa bieguny, między którymi poruszamy się, myśląc o ludności niemieckiej w PRL.

Te dwie społeczności stanowiły też główne punkty odniesienia dla polityki władz komunistycznych wobec ludności niemieckiej. Odnośnie do pierwszej grupy - Niemców z tzw. Ziem Odzyskanych - zdecydowano, na podstawie międzynarodowych ustaleń „Wielkiej Trójki”, na zupełne ich wysiedlenie z Polski. Ale przecież jednak co najmniej przez jedną powojenną dekadę pozostały dziesiątki tysięcy tzw. uznanych Niemców, chociażby w kopalniach Wałbrzycha czy gospodarstwach rolnych Pomorza Zachodniego. Po 1950 r. wolno im było, w warunkach ścisłej reglamentacji politycznej, rozwinąć zręby działalności oświatowej i kulturalnej. Akcja łączenia rodzin z drugiej połowy lat 50. położyła na ogół kres aktywności Niemców uznanych, którzy po prostu wyemigrowali do NRD lub RFN.

Druga społeczność - zwana ludnością rodzimą lub autochtoniczną - poddana została procesom weryfikacji narodowej i uznana za etnicznie polską. Faktycznie jednak w Polsce Ludowej nie udało się dokonać jej pełnej integracji. Przeciwnie, z biegiem lat umacniała się wśród części tzw. autochtonów „opcja niemiecka”, a wraz z nią - dążenie do wyjazdu z Polski do RFN. Tendencje wyjazdowe dodatkowo wzmacniane były względami ekonomicznymi - nieatrakcyjnością oferty społeczno-gospodarczej PRL i „cudem gospodarczym” w Niemczech Zachodnich.

Tematyka losów ludności niemieckiej w Polsce powojennej podejmowana była wielokrotnie w literaturze historycznej w minionych dwóch dekadach. Konferencja, która w dniach 28 i 29 listopada 2013 r. odbędzie się w Gliwicach - „Władze komunistyczne wobec ludności niemieckiej w Polsce 1945-1989” - to dobra okazja, aby spojrzeć na aktualny stan badań nad „problemem niemieckim” w Polsce Ludowej, jak również zastanowić się nad dalszymi perspektywami badawczymi. Losy ludności niemieckiej chcemy pokazać w całej złożoności, jako społeczności, która najpierw funkcjonowała we własnym państwie totalitarnym, a później doświadczyła losu ofiar w innym, czerwonym totalitaryzmie.

dr hab. Adam Dziurok

Naczelnik

Oddziałowego Biura Edukacji Publicznej IPN
w Katowicach

[Poprzedni Strona](#)
[Następny Strona](#)

trudna droga
do pojednania
Niemcy w Polsce 1945-1990

Bezpłatny dodatek do „Dziennika Zachodniego”

**DZIENNIK
ZACHODNI**
28 listopada 2013

**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**

**Nie tylko kamienie
mówiły po niemiecku**
str. 2

**Nielatwa obecność ludzi,
których formalnie
w Polsce nie było**
str. 2-3

**Obozy odosobnienia:
symbole traumy i pamięci**
str. 4

**Nie będzie Niemiec dzieci
germanii. Jest wyjście -
odniemczanie**
str. 5

**Niemcy czy Polacy?
Wysiedlenia,
weryfikacja, migracja**
str. 6-7

**W poszukiwaniu
rozwiązań. Uwaga!
Tu Warszawa - Bonn**
str. 7

**Dla górnika i rolnika.
Jak tu z kulturą żyć?**
str. 8

**Miedzy dezintegracją
a migracją. Nie ma już
Niemców w Polsce?**
str. 9

**Przyjedzie czy nie
przyjedzie? Jest przecież
ludzka „Solidarność”**
str. 10

**Program konferencji:
„Władze komunistyczne
wobec ludności
niemieckiej w Polsce:
1945-1989”**
str. 11

**Komu groził Niemiec zły,
czyli propaganda**
str. 12

12 listopada 1989 roku doszło do historycznego spotkania premiera Polski Tadeusza Mazowieckiego i kanclerza Niemiec Helmuta Kohla w Krzyżowej na Dolnym Śląsku, w czasie którego odprawiono „Mszę Pojednania”. Pobyt kanclerza Niemiec w Polsce, zwierzchni „Wspólną deklarację” – oświadczeniem kanclerza Kohla i premiera Mazowieckiego, często określa się jako finałowy akord stosunków polsko-niemieckich w okresie zimnej wojny, a zarazem pierwszy krok w nowej epoce.

Pliki do pobrania

[Trudna droga do pojednania. Niemcy w Polsce 1945-1990” - dodatek do „Dziennika Zachodniego” z 28 listopada 2013 \(pdf, 3.31 MB\)](#)